

האנרגיה האטומית והמלחמה הבאה

פ. מ. ס. בלקט

מסטיק של צידה ותחמושת כדי לערוך פעולות צבאיות בקנה-מידה גדול, לפחות — זמן-מה. אפשר שיהיה סיפק בידם לכבוש מרבית אירוסה והמזרח הקרוב ורוב המזרח הרחוק, ובפרט שבכל המקומות האלה הם יכולים לסמוך על „גייס המישי“ חזק. ארצות-הברית תהיה אנוסה להפציץ בפצצות אטומיות ערים ומרכזי תעשייה שישלו בידי צבאות רוסיה, שאם לא כן ישמשו מקור חדש של אספקה וציוד להיילות הרוסים. דבר זה לא יהיה עשוי להבב את האמריקנים על עמי איראסיה; ורבים מהם אפשר שיבחרו לתת יד לרוסיה. יתר על כן, בהשמדה סיסטמית של ערי רוסיה לא תמצא אמריקה ערובה מספקת לבטחונה; נוחות אמריקניים יהיו אנוסים לכבוש ולהחזיק מרחבים עצומים של איראסיה. מלחמה סדירה ומלחמה פאראטראנטית אשר לא היו כמוהן; לעצמה, תרצנה לסתחם. ובינתיים יתקיף צי-האוויר הרוסי ערים אמריקניות בפצצות רגיי לות ובנשק בקטריוולוגי. אין זה מן הנמנע אפוא שהי אמריקנים יספו בִּדְבָר, בזמן שהרוסים יאבדו בפגיעות הראדיו-אקטיביות, ואחרון אחרון, מלחמה פאראטראנטית בית תניא רבים מאד באמריקה מלתמוך בממשלה ויהיה הכרח לכונן משטר טוטליטארי כדי למנוע התי-מוטטות פנימית.

כדאי לציין, כי דברים בוטים אלה קובעים שסכנה חמורה ביותר נשקפת לארצות-הברית מנשק בקטריו-לוגי, הנשק שהממשלה האמריקנית דרשת להוציא אותו מתחומי הדיונים בוועדת האו"ם לאנרגיה אטומית, אף-על-פי שכתב סמכויותיה, המדבר על כלי השמדה המונית, ודאי התכוון גם לנשק הזה.

אם בכל זאת חושבים באמריקה, על אף תוקף הטעמים האלה, על מלחמה פאראטראנטית, קיימים לפחות שני נימוקים, העלולים להביא את הצבא הא-מריקני לידי דעה שכדאי לדחות אותה לכמה שנים. הראשון הוא העדר כלים שיצליחו להוביל פצצות אטומיות. חוץ ממפציצים כבדים, המונתגים בידי אדם, אין כיום כל כלי-תעופה שיכשרו לשאת פצצות כאלה למרחקים; והמפציצים הכבדים הללו נוחים מאוד לפגיעה ע"י מטוסי הקרב הקיימים. אולי יהיו בקרוב מפציצים סילוניים בעלי-יכולת גדולה גדולה הרבה משל אלה; אולם מהמספרים המובאים בדרו"ה של פילטר על ייצור המטוסים בארצות-הברית אנו למדים כי היום אין, כנראה, מפציצים כאלה בכמות המספיקה להכריע במערכה, ואם ינסו

מה תהיינה דרכי המעצמות לאור הפצצה האטומית? כל כירור אפשריות עתידות הוא, לפי עצם טבעו, רחוק מלקבוע מסמרות. תחליכים היסטוריים ממשיים מורכבים כליכך ותלויים בגורמים כה רבים ושונים עד שאין תקוה לראות את הנולד אלא בקחים כלליים, וכך לפלס את הדרך לחוקרים הבאים שיעמיקו חקר לאור ההשתלשלויות שתבואנה.

בעיקבות דוברים אמריקניים מוסמכים נוכל לחלק את האפשרויות לשני סוגים ראשיים והם: לפתוח במלחמת-סייג לפני שרוסיה תספיק לצבור מלאי של פצצות אטומיות או לשקוד על עצירת הרוסים בכל מקום שאפשר, בלי לדחוק במתכוון שעת ההתנגשות בפועל, מלחמת-סייג אמריקנית, ששמעה כאן — להקי-דים את הברית הכובייטית ולתקוף אותה, מתוך טענה שיש בה ממש, לפני שהיא תתקוף מעצמה מן המעצ-מות המערביות. תאנות לא יחסרו; אירועים שיארעו כפרס, בתורכיה, ביוון, בגרמניה, באוסטריה או בכל מקום אחר המשמש איזור-מריבה בין המעצמות המער-ביות ובין המעצמות המזרחיות, יצליחו לתעורר זו, הרבה הכרות נשמעו מפי דוברים אמריקניים ואנ-גלים לאמור: עצם סירובה של רוסיה לקבל את תכנית-הפיקוח של ועדת האו"ם לאנרגיה אטומית הוא מעשה תוקפנות שיש בו כדי להצדיק מלחמה פאראטראנטית. סנאטור מק-מהון אמר: „אני מכריז שעצם הסירוב להסכים לתכנית יעילה וצודקת של פיקוח על כלי-יוני, הוא היום בפעם הראשונה בתולדות האנושות, מעשה תוקפנות.“ מר אָרל אמר: „כל אומה חייבת להרשות משגיתים או לספוג פצצות אטומיות.“ נתפרסמו עוד הודעות רבות וידיעות בעתונות, שאמנם אינן מדברות בפירוש על מלחמה פאראטראנטית, אבל נשמע מהן בכירור שכותביהן רואים אותה כאפשרות לא רחוקה. טענות רבות וחזקות הושמעו נגד סתיחת מלחמה פאראטראנטית על-ידי אמריקה. זה לא כבר הביע אותן הד"ר אופנהיימר בזו הלשון: „מה תהיינה התוצאות הממשיות במלחמה כזו? קרוב לדאי שיעלה ביד סייסות אמריקניות לשים לשמה את רוב ערי רוסיה ולהחריב חלק גדול מתעשייתה. בכל-יאת, אפילו בני-סיבות נוחות ביותר, לא יושמדו בדרך זו יותר מ-40 מיליון נפש (כלומר, גם אחרי זה יהיו אוכלוסי רוסיה גדולים משל אמריקה), ולא יותרבו יותר מ-50% מתע-שייתה. יתירה מזו, ספק אם תוכלנה פצצות אטומיות להכחיד את הצבאות הסובייטים; יהיה להם מלאי

אות ההברחת, השוררת כיום בצרפת ובאיטליה, ולא יתמכו במדיניות אשר תגרום להגברת המתרחקות. זאת ועוד. אין לשער מלחמה יבשתית עם רוסיה בלי השתתפותה הפעילה של גרמניה המערבית. אולם, לא זו בלבד שתחלופה עוד כמה שנים עד שגרמניה תיהפך ממעמסה כלכלית ליתרה צבאית, ואפילו בעונה צבאית וכלכלית נדיבה, חידוש זיונה של גרמניה קרוב לודאי שיתקל באירופה בקשיים מדיניים גדולים, וזכר תקופת הכיבוש הגרמני, וזכר מיידאנק ואושוויץ צים, לא ימחה בזמן קצר. עוד תעבורנה שנים עד שצבאות צרפת, בלגיה והולנד, יילחמו בהתלהבות שכם אחד עם הווארמאכט המחודש.

בסופו של השבון, הטעמים הצבאיים והמסריים נגד מלחמה פראוואנטביית עם רוסיה בעתיד הקרוב חזקים מאוד. לעומת זאת אם תמתין אמריקה יותר מדי, אפשר שתהיה אנוסה להילחם כשבידי רוסיה גם כן פצצות אטומיות, או — לחדש את המרמ בדבר פיקוח על אנרגיות אטומיות; ומצבה אז לא יהיה עוד נוח כמו היום, רחוק מזה!

אפילו אין ארצות-הברית מזורנת להתמודד עם רור סיה, ייתכן, אף שאין זו אפשרות קרובה, שאנגליה, צרפת ובאנאלוכס, תכרזנה מלחמה על רוסיה הסובייטית מתוך תקווה שעזרת אמריקה לא תתמהמה. אם יקרה כדבר הזה בשנים הקרובות, מסתבר שפצצות אטומיות טרם תהינה בידי המעצמות התוקפות, ולכן קרוב הדבר שרוסיה תראה כי טוב לה להסתפק בהתיגוננות. כיוון שצבאות-המערב לא יוכלו לפלוש לרוסיה, ולא יוכלו, לפי הנחתנו, להטיל פצצות אטומיות עליה, הרי שהשינוי העיקרי לעומת המצב הקיים היום יהיה זה שהמלחמה הקרה תהפך למלחמה שאין בה ממש. אולם ברגע שהאמריקנים יפתחו בהפצצות אטומיות מבסיסים באירופה תאלץ הממשלה הסובייטית להתחיל בתנופה כדי להרחיק את הסכנה. אפילו או, כפי שיש לשער, תצטמצם תנופתה, במידת האפשרות, בפעולות להרחקת סכנת הפצצות האטומיות, והיא לא תנסה לכבוש את כל אירופה המערבית. כי, מי יודע, אולי כיבוש כזה יקר יותר מדי מבחינה צבאית, כמו בפינלנד בשנות 1939—1940. יתר-על-כן, הוצאות החזקת הארצות הכבושות וההגנה עליהן עלולות להיות מעמסה ככדה מאוד שתגרום לבזבוז מטוכן של מאטי צים. נוכל לאמר במידה של בטחון כי רק נחיצות צבאית קיצונית תמריץ את רוסיה לערוך התקפה על איטליה. כי התקפה כזאת, אפילו תעלה יפה, ההגנה על חצי-האי האפניני ספני הצבאות האנגלו-אמריקנים, הפועלים מבסיסהם שכאפריקה הצפונית, בעוד הציים, האנגלי והאמריקני, שולטים בימי ים-התיכון, תעלה ביוקר רב ואין בטחון שתצליח.

לקיים במשך חדשים רבים התקפת פצצות אטומיות על רוסיה במפציצים הכבדים המצויים, בפני שיטת-המגן של אורונויה-הקרוב הסובייטים, יהיה בזה משום סיכון צבאי גדול.

מאידך גיסא, אין כל בטחון כי במשך הזמן, בו יוגשם חידוש נשקו וציודו של הילי-האוויר האמריקני ויוכנסו לשימוש מאות רבות של מפציצים סילוניים מרחיקי-טוס, לא יחול שכלול מקביל של כלי-ההתגור ננות. יתר-על-כן, רוסיה תוכל לגצל את הארכה לתיקון סדרי הגנתה ולפיזור מפעליה החיוניים.

ליפמאן ואחרים הראו על דבר חשוב מהשיקולים הטכניים האלה והוא: אם תפתח אמריקה במלחמה אטומית בזמן קרוב, מסתבר שלא תוכל, מבחינה צבאית, למנוע את רוסיה מכיבוש אירופה. המזרח התיכון והלק גדול מהמזרח הרחוק, מהעובדה שכוחה הצבאי של רוסיה מספיק לכיבוש הארצות האלה, אין להסיק שאמנם תעשה זאת, ואפילו יוטלו פצצות אטומיות אמריקניות על עריה, רק טעמים צבאיים וכל-כליים חזקים מאוד עלולים להניעה למעשה כזה. ייתכן מאוד שארצות אשר תחלטנה לשמור ניטרליות חמורה ולהגן עליה, יעלה, בידן לעמוד מנגד.

אפילו לא התקיף רוסיה את ארצות מערב-אירופה, אף או מחויבים המתכנים האמריקניים להביא בחשבון אפשרות זו. הנה, מאחר שאין באירופה היום, ואין סיכויים שיהיו בקרוב, חילות-יבשה אמריקניים אשר יוכלו לעצור את הצבאות הסובייטיים, על המטות האמריקניים להיות מוכנים לנהל את המלחמה עם רוסיה, כשאירופה והמזרח הקרוב בידיה, (או, לפחות, שרויים במצב של מלחמת אורחים) או לסמוך, בראי שית המלחמה, על חילות-היבשה של צרפת, איטליה, באנאלוכס ובריטניה.

הנימוק השני, העלול להניא את בעלי הדבר באמריקה מעצה להתגרות מלחמה בשנה הבאה או בשנתיים הקרובות, כרוך בפעולת תכנית-מרשל על המשק הכלכלי והצבאי של המעצמות המערביות, לרבות גרמניה המערבית. באמריקה סבורים בלי ספק כי מקץ ארבע שנות העזרה הכספית האמורה תבראנה מעצמות-המערב מבחינה כלכלית במידה שתוכלנה להשתתף ביתר פעילות במלחמת-העולם השלישית. לבד מהעזרה הכספית מתכוונים, כנראה, לחדש את זיונן של מעצמות מערב-אירופה בקנה-מידה גדול ובנשק אמריקני. אך לכל זאת דרוש זמן, ועד אשר יתחדש כוחו הכלכלי והצבאי של המדינות האלה אין להניח שאנגליה, צרפת, איטליה ומערב-גרמניה, תהיינה שותפות יעילות מאוד ומסורות מאוד במלחמה גדולה. קרוב שאמריקנים צלולי-דעת ישימו לב למחיר

תחלש מבחינה תעשיינית וצבאית. זה מקרוב תוארה ארצות־הברית בדברים האלה: "ובינתיים שבה האוירה מכשרת הרעות שחשפה על סרבית ימי שנת 1947, אלה מן האמריקנים שעסקיהם טובים נשפם עגומה עליהם מהשש שיקיץ הקץ לרוחיהם, ואלה שאינם ער שים עסקים טובים עגומים הם מתוך הרחורים בגזע שעלול לבוא. אין זה דכאון ממש אלא מעין מצילי גשם שמתעטפים בו מתוך אמונה תפלה שזה יועיל להעביר את האסון שהכרחיותו הסכה למעין אמונה מקודשת. לפי שעה אין סימנים שהמשבר ילבש ממשות באמריקה. ועל ידי כך בעולם, נוכל להוסיף כי ההנחה שאמריקה לא תימלט מפגיעת הפצצה האטור מית אף היא הסכה לעיקר אמונה בארצות־הברית.

כל הסענות האלה מחזקות את ההנחה כי רוסיה הסובייטית תכלכל את מעשיה בזירות רבה ותשתדל שלא לקרב התמודדות צבאית; ובו בזמן תעשה כמיטב יכלתה להגביר כוח הגנתה. ככל שתצליח בהגשמת מדיניות כפולה זו כן תהרף הבעיה הניצבת לפני מעצמות־המערב. בפרט תהרף בארצות־הברית, וזאת משום ששם נסוצה מאוד הדעה, ככל שאין לה שחר, כי רק תהיינה פצצות אטומיות בידי רוסיה, מיד תטיל אותן על ערי אמריקה, ואפילו אין לה כל תקווה לפלוש אל הארץ ולכבשה. התעמולה על "זוועות הירושימה" וההלכה האומרת ש"כלי השמדה המונית הם העיקר במלחמה מודרנית" חזרו שבו אל חיק בעליהן, ועתה עומדים האמריקנים לפני ממה־נפשך תמור מאוד. עליהם לבחור במלחמה פרא־אונטביטית או, לפי הדרך־מחשבותיהם הם — להמתין עד שישמר.

אכן אין הרבה ממש בהנחה שאם תפתח אמריקה יותר מדי יבוא יום ותימתה בידי הרוסים בפצצות אטור מיות. מאידך גיסא, כוחה היחסי של אמריקה בעולם יקטן במידה שתרכה להמתין.

אם רוסיה הסובייטית לא תתן פתח־פה בידי אמריקה, ואמריקה לא תפתח במלחמת פרא־אונטביטית, יבוא יום שגם לרוסיה יהיה מלאי של פצצות אטור מיות, אמנם המלאי האמריקני יהיה גדול הרבה משלה. בכל־זאת יחלש מצבה של אמריקה במידה רבה, אם לא האדירה את זיונה הכללי ולא הקימה חיל יבשה גדול, וכבר הביאה אותו לאירופה או, לפחות, הכינה אותו למשלוח בכל שעה, כי עצמתה הצבאית הגדולה של רוסיה תוגבר במידה ניכרת על־ידי הפצצה האטור מיות, ואילו מלאי הפצצות של האמריקנים יהפך לנשק יעיל רק אם יהיו להם צבאות רגילים גדולים אשר יחזיקו את הבסיסים שמהם תישלחנה הפצצות, וכוחם יספיק לפלוש בעקבות ההפצצות ולכבוש יבשת שלימה.

ב.

הבה נבדוק כעת את המצב כפי שהוא נראה בעיני המנהיגים הסובייטיים. גם אם נניח שלדעתם אין להימנע מהתנגשות עם המערב, הנחה שאינה בטוחה ללעיקר, ברור שהם חושבים — מטעמים צבאיים ותעשייניים כאחד — כי רוסיה תהיה נשכרת הרבה ומפסידה מעט אם תושהה ככל האפשר התנגשות זו. כל כמה שנאמין כי סוף כוונתם של הרוסים היא אפספנסיה, אי־אפשר לנו בשום פנים להניח כי עיני המנהיגים הסובייטיים סחר מראות את טובת עינים עד שיביאו במתכוון לידי התלקחות מלהמת־עולם שלישית בטרם רפא לרוסיה ושאר ארצות אירופה המורחית סאכדותיהן העצומות במלחמה הקודמת, ובטרם צברה רוסיה מלאי פצצות אטומיות.

ועוד שיקול בעל חשיבות: המחשבה הסובייטית המדינית גורסת שכוחה הצבאי והכלכלי של אמריקה לעומת יתר מדינות העולם הוא היום קרוב לטרום קצו, אך יש לשער שבשנים הקרובות תדע אמריקה קשים פנימיים שיהמירו וילכו, תמת טבע משטרת הכלכלי, אם תפתח משבר כלכלי, אשר לא ימצא פורקנו בהרפתקות חוץ, הרי כוחה של רוסיה, כך מקות היא, יעלה באורח יחסי, מאידך גיסא, אם יבקשו האמריקנים מפלט מן המשבר הפנימי במלחמה פרא־אונטביטית, יהיה לרוסיה יתרון מדיני זה שיש לכל קרבן של תוקפנות. ב־1941 היתה רוסיה לכל הדעות, קרבן של התוקפנות הגרמנית, ולעובדה זו נודע ערך מדיני רב במלחמתה, רוסיה בודאי שתתלה השיבות רבה ביתרון המדיני שיצמח לה מזה שלא היא הסכה את המלחמה הקרה למלחמת אש, ואם לא יתחולל משבר באמריקה, מכל מקום תהיה שהות בידי רוסיה לתוק את משקה הכלכלי ולעשות הכנות צבאיות. המנוזיגים הסובייטיים בטוחים כנראה שבשנים הקרובות יגדל כוחה הצבאי והכלכלי של רוסיה הסובייטית ושל בנות־בריתה במזרח־אירופה לעומת כוחן של ארצות־הברית ובנות־בריתה במערב־אירופה הן מפני ריפוי טבעי־המלחמה הקשים ביותר והן מפני הגשמת תכניותיהן, הנרחבות לפיתוח כלכלי ותעשייתי. הן סבורות, כנראה, שתכנית־מארשל, אף־על־פי שתחיש קצב קימומן של ארצות מערב־אירופה, לא יהיה כוחה להפוך את גלגל המאורעות הסובב לטובת המזרח.

הרוסים אינם היחידים המחזיקים בדעה שמשבר כל־כלי באמריקה בוא יבוא, בלב אמריקנים בעלי מחשבה נוסט הפחד שמא לא יצליח משטרם הכלכלי לקיים את יציבותו ויבוא משבר כלכלי בדומה לזה שהיה ב־1929 — אז תגדל המתחוות החברתית, והארץ

יעוסלאביה, הונגריה, רומניה ובלגריה, ותשולבנה במערכת הריפובליקת הסובייטיות. תובת־כבוד תבו לפאטריסטים רבים לאין ספור בארצות אלה. הם תבינו שאם יורחבו גבולות רוסיה מערכה עד אמצע גרמניה ואוסטריה, לא רק גרמניה ואוסטריה — כל אירופה המערבית עלולה להכנס בתחום התשפעה הרוסית ולהיות כפוסה לברית הסובייטית". הגה כי כן, מתוך נימוקים מצוינים, ומתוך כוונות מצוינות, הגיעו למסקנה כי הכרח להם לערוך מערכה דיפלומטית כדי לעצור את רוסיה מהרחבת איזור־השפעתה, למנוע אותה מלגבשו, ואף לאלץ אותה לכווץ. (הדגש המחבר). אין לך הגדרה לתכליות המלחמה הקרה טובה מזו שניתנה במלים המודגשות. יש לציין שהן כללו לא רק בלימת התפשטות רוסית אלא גם נסיגתה מהמקרים מות בהם היתה חזקה בסוף המלחמה. לאמיתו של דבר משווה ליפמאן למלחמה הקרה אופי של תנופה יותר מהתגוננות.

כל זמן שהפצצה האטומית נחשבה לנשק כלי־כול, בו אפשר, במקרה של צורך, להכות את רוסיה הסודי בייסית מהר ובזול, היה מקום להאמין כי המערכה הדיפלומטית, המכוונת לאלץ את רוסיה לצמצם את איזור־השפעתה, תשיג את מבוקשה. אולם אחרי־ראשית ההצלחה בהירושימה, משנתברר כי הפצצה האטומית תועיל בדרך כלל רק כנשק־עוד לתמוני צבא ושאר כלי־מלחמה רגילים, צפו ועלו הקשיים. ליפמאן מתאר אותם בלשון ברורה: „אוכלוסינו קטנים מבחינה יחסית ורובם יועסקו בשעת מלחמה בייצור כלי־הנשק והמכונות המורכבים, בהם עוזנו הצבאי, בהעברתם ובספול בהם. בהשוואת לרוסיה אין לארצות־הברית מלאי מספיק של חיל רגלים". ברור הדבר שארצות מערב־אירופה תהיינה חייבות לספק את הגייסות המזוינים בעוד שאמריקה תספק את הנשק. ליפמאן חווה את התוצאות בהירות רבה: „כשלונו הדיפלומטי במערכה על אזור־הגבול, עליה השלכנו את ייבנו במידה יתירה, העלה כמו באוב את רוח־הבלהות של המלחמה השלישית. סכנת מלחמה רוסית־אמריקנית, העלולה לצמוח מהסכסוך באזור־הגבול, מפוררת את האחדות הטבעית בין משפחות העמים האטלאנטיים, כי הצרפתים והאנגלים וכל שאר האירופיים, רואים עצמם כנתונים בין הפטיש ובין הסדן. הם מבינים, גם אם אנו איננו מבינים זאת, כי מדיניות העצירה, המקוה שכוח הברית הסובייטית יתמוטט מחמת התיאשות, אין להגשימה ברוע ואין לקיימה בהצלחה וסופה לנהול כשלון. ממה נפשך: או שרוסיה תפרץ את המחסומים שהוקמו כדי לעצרה, ואז תינתן כל אירופה כידה לשבט או לחסד, או שבאחד הימים

ג.

בינתיים נמשכת המלחמה הקרה ורוסיה לא הלכה בדרך הנסיגות הדיפלומטיות אשר להן ציטו המטיסים להפחדה על־ידי האיום בהרס שתביא הפצצה האטומית. ענין זה מביאנו אל בעיה קשה וחשובה מאוד, והיא: עובדת הימצאם של כלי השמדה המזוינים, כפצצה אטומית, פצצות רגילות, או נשק בקטרילוגי, בידי מעצמת אחת, האם היא פועלת על מעצמה ירייה כגורם מעכב או אינה פועלת כך? ברור שאין תשובה אחת כללית לכל מקרה, כי אם כמה תשובות מיוחדות למקריהן.

אילו היו פצצות אטומיות גם לאמריקה וגם לרוסיה, ואילו היו שתיהן נוחות לפגיעה במידה שווה, אפשר ששתיהן היו נמנעות מלהשתמש בפצצות אשה כנגד רעותה, לדעת הר"ר אופנהיימר, כבר אמריקה מתחשבת באפשרות של שימוש הרוסים בנשק ביולוגי, כתגמול על התקפה אמריקנית בפצצות אטומיות. נמצא איפוא שערכת הדיפלומטי של הפצצה האטומית, ערך שאין להכחישו, כבר ירד במידה מסוימת מפני קיומם המשוער של כלי השמדה המזוינים.

מאיך גיטא, אפשר שאיום בכלים כאלה יותר משיעצור — יעורר את המעצמה היריבה לתזק את מעמדה בדרכים זהירות. לאמיתו של דבר, התשובה היחידה לשימוש דיפלומטי באיום בכלים אטומיים וכיורב, היא הגברת המאבק המדיני או מלחמה פארי־טיאנית בטועל ממש.

כדי שנשק איוה שהוא יפעל כמעצור, הכרח שהצד המאיים יהיה מוכן להשתמש בו וגם מוכשר לגרום נזק חמור. הפצצות האטומיות האמריקניות אינן עוצרות את צבאות הקומוניסטים בסין, מאחר שהם יודעים שאף אם ישתמשו בהן לא תועלנה הרבה. הפצצות האטומיות לא עצרו את הערבים בארץ־ישראל לצאת למלחמה על היהודים מאחר שהם יודעים שאין סכנה גדולה כי פצצות אטומיות תוטלנה על רבת־עמון. הסוקר את שלוש השנים שעברו, אין בידו לומר, על סמך כל הידוע, אם פעלה מציאות הפצצה האטומית בידי אמריקה, בסוף חשבון, כגורם מעכב או תועילה להתפשטות ההשפעה הסובייטית, אכן, השימוש בפצצות כמכשיר במדיניות־הכוח, ככוונה להסטיק את התקרמות הקומוניזם, לא בכל מקום הוכתר בהצלחה. לעומת זאת ברור שלפצצה האטומית היה חלק רב בהתרפת ההתנגשות בין המערב ובין המזרח.

ליפמן הגדיר בשעתו את המדיניות האנגלו־אמריקנית כך. „מוכן, שהאמריקנים והאנגלים לא יכלו להשלים עם חלוקה־לצמיתות של יבשת־אירופה לפי הקו שנקבע ביאלטה. הם לא יכלו להשלים לסידור שבסופו תאבדנה את עצמאותן פולין, צ'כוסלובקיה,

האחת הפתוחה לאמריקה אין להסיק שתצליח ביריה; גם בריטניה לא היתה לה דרך ב'41-1940 כי אם לערוך הפצצות נרחבות בגרמניה. אבל הן לא הועילו להכריע את הכף.

הדעות שהוצגו כאן עד כה, יסודן וערכן בהנחה שבמלאי הפצצות האטומיות, שיצטבר בידי אמריקה בשנים הקרובות, על כל הובלתן למרחקים, לא יתית בו כדי להכות את רוסיה הסובייטית במהירות ובזול, בלי מלחמת־יבשה גדולה. הנחה זו מתבססת על החר מר הקיים ברבר כושר־פעולתם של פצצות אטומיות ומטוסים כמו שהם היום, וגם אם ישוכללו במידת־מה, עתה נראת מה יתית המצב אם ייצא בידי ארצות־הברית, בזמן קרוב, נשק בעל כוח הרס גדול הרבה מזה של הפצצה האטומית, וגם היכולת להביאו לאשר נרצה. מהתערות שהשמיע זה לא־כבר הד"ר אופנהיימר מסתבר, כי השימוש בבאקטריות וברעלים ראדיאקטיביים ביים יביא, לדעתו, לידי הפצצת כלים כאלה; ואולי כבר הביא. כל־יזיון אלה יפגעו בכל במידת־כזו שלא יצילו לשימוש אלא במקומות רחוקים מאוד מאוכלר סיב ירודותיים, מעצמות המערב לא תוכלנה להשתמש בהם בכל ארץ שתחפצנה לכבוש אותה, ויפעלו, כנראה, רק בתחומי רוסיה הסובייטית גופה. ייתכן שיחריבו את הערים הרוסיות הגדולות ברעלים ראדיאקטיביים וביו־לוגיים ואת הגורת־הבטחון אשר בין היים הבאלטי ובין ים־השחור. חגורה כזאת אפשר מאוד שתקשה על התקדמות צבאות הסובייטים מער־בה. אבל היא תקשה גם כן על פלישת צבאות־המערב לרוסיה, אם נניח שיהיו צבאות כאלה ושהם יהיו מוכנים לפלישה. כדי שלא תהיה שהות לרוסיה לרפא את פצעיה יוכרח המערב להמשיך בהתקפות בכלי השמדה המונית זמנ־רב לאינ־שיעור ולהרחיב את ממדיהן עד שיקיפו את המרחבים העצומים של רוסיה האסייתית. גורמים רבים מאוד, צבאיים, כלכליים, מוסריים, יאלצו את המנצחים, ברבות הימים, להדול ממלהמת אינ־סוף זו. אך לאחר שתחדל — ואף בטרם תחדל — יבוא הפחד בלב האמריקנים פן יגמלו להם הרוסים באחד הימים כגמולם. פחד זה, שילך ויגדל ככל שתגדל יעילותם וקטלנותם של כלי־השמדה, יביא לידי כך שבמירצת הימים לא יוכלו האמריקנים לקיים את אורח־חייהם הרגיל. קטילת 120 אלף יפנים בשתי פצצות אטומיות היתה דיה כדי לפתח בלב אמריקנים רבים סימני נברון החרדה, אם ילכו ויטבחו מיליוני רוסים, בלי תקוה לקץ, התמוטט רמת־המידות האמריקנית המקובלת, התמוטטות גמורת ושיטות־ההגנה התכרחיות דאי יגרמו לתמורה עמוקה של אמריקה.

אנו באים לכלל דעה, שככל שיגדלו וישוכללו כלי

תחפך המלחמה הקרה למלחמת־אש לכל פרטיה. אם כה ואם כה — אירופה אבודה. היא תהיה משועבדת לרוסיה או שדהיקרב במלחמה בין אמריקה ובין רוסיה.

הראיל ומדיניות העצירה מציגה ברירות אלו שאין לעמוד בהן לפני בנות־בריתנו הוותיקות, מבקשת כל מדינה אירופית, ובריטניה בכלל זה, להחליץ מהסכסוך שבין רוסיה לבין אמריקה. בעוד שנתנו את מרצנו לעידודם והיווקם של סין הלאומית, הפרסים, התורכים, היהנים המלוכניים והשמרנים, ושל אויבי המשטר הסובייטי בהונגריה, ברומניה, בפולין, התרוספו קשרי הליכוד הטבעי בינינו ובין בריטניה, צרפת, בלגיה, הולנד, שווייץ והארצות הסקנדינביות.

בכל הערכה והירה של מצבנו בעולם לא נוכל עוד לסמוך עליהן כעל בנות־ברית נאמנות באיחוד המכוון נגד רוסיה הסובייטית וטינהג בידי ארצות־הברית, אַל לנו להשלות את עצמנו שבמאבקנו עם חברית הסובייטית נעמוד ככיכול בראש איחוד עולמי של מדינות דימוקראטיות.

כחנתן של המדינות הדימוקרטיות הראשיות כאיי רופה, ואולי גם בשתי האמריקות, היא, במקרה הטוב ביותר, לעיין את מאוני־כוחן של רוסיה ואמריקה ובר דרך זו לתרוך ולפשר ביניהן; ובמקרה הרע ביותר, להתנס לתוך ד' אמות של ניטראליות אשר אולי תעביר מעליהן את השואה הכפולה — כיבוש על־ידי צבאות הסובייטים ומטרה להפצצות אטומיות אמרי־קניות".

אם תפרוץ מלחמה כזאת בין המערב ובין המזרח, תתעוררנה בלי ספק, מלחמות־אזרחים ותהיינה לתר פעות רוחות.

ברור שהפצצה האטומית, וכן כל כלי השמדה המר נית, הגם בראש וראשונה כלי מלחמות בין אומות שונות: במקרים רבים אי־אפשר להשתמש בהן במל־חמת־אזרחים מחמת המצב המשובש. מכאן, שמלחמת־אזרחים, בטועל או בכוח, תהיה כמו מחוסנת מפני כל השמדה המונית, למשל, עיר שחציה בידי חסידי אחת משתי המעצמות הגדולות היריבות, וחציה בידי האחרת, הדעת נותנת ששתי המעצמות תימנענה מל־החריבה.

דרך־תנופה אחת שאמריקה יכולה ללכת בה, בלי שתכניס ראשה במלחמת־אזרחים באירופה ובלי שתהי יה אנוסה לשלח חילות־יבשה לאירופה ולהשתתף במלחמה יבשתית גדולה בה, היא, כמדומה, הפצצות אטומיות של ערי רוסיה מבסיסים באפריקה הצפונית; יש להניח כי את הבסיסים האלה תוכל להחזיק בחיי־לוח־יבשה קטנים, לפי הערך, מתוך שזוהי הדרך

הפצצות האטומיות. על-ידי הכללת כל-יזין רגילים וחילות-היבשה במסגרת הדיונים ייפתח פתח להסכם בדבר צמצום כללי של חזיון, אף כי גם במקרה זה לא תהיה הדרך לכך קלה. ואף אם לא יוכלו לחסל ולאסור מיד את השימוש בכל כלי השמדה המונית, הגבלה כללית של הדיון, לרבות מספר הפצצות האטומיות, בכל-זאת תהיה בה התקדמות ניכרת בהשוואה למצב הקיים.

ברור שלהצלחת ההסכם אין די בבחינה ריאליסטית של יחס הכוחות בעולם בעת המשאומתן, ובפעולת הגבלת-חזיון המוצעת על יחסי-הכוחות בעתיד, השיחות העלינה חרס אם תתנהלנה כמו בשנים האחרונות. אם אמנם רוצים בהסכם יש ללמוד ממעשי הוועדה לאג"ר גיה האטומית כיצד לא לנהל שיחות. למשל, הגוזמאות על כוחו של נשק מסוים כגורם יחיד מכריע במלחמות גדולות, ועל היכולת להביאו אל מקומות תועדתו, והתעמולה העולמית שיגעה להציג את תכנית-ברוך כמתנה נדיבה מאין כמות — כל אלה היו, כמדומה, עצם מעצמי התנופה הדיפלומטית האנגלו-אמריקנית. המתקראת ברבים „מלחמה קרה“, ולא נסיון כן להגיע להסכם.

ייתכן שבעתיד תשתנינה הנסיבות. אם תתחלנה השיחות על הגבלת כל סוגי חזיון, לרבות הפצצה האטומית, בשנים הקרובות, הדעת נותנת שכל מדינה תבקש לשמור בידיה מלאי מספיק של כל-יזין הדרושיים לה ביחור, לדעתה. למשל, אמריקה ורוסיה תוכלנה להסכים ולקבוע שמספר מסויים של פצצות אטומיות אמריקניות ונושאייהן ישווה למספר מסויים של דיוויזיות רוסייות. בנסיבות כאלה תראה כל ארץ עניין לה למעט עוז כליה הטובים ולהפריז על עוז כליו של הצד שכנגד, כדי לזכות ביתרון, היוצא מזה הוא, שארצות-הברית תראה צורך למעט את ערכה הצבאי של הפצצה, כדי שתוכל לשמור לה, לשם שווי-משקל צבאי, מספר גדול של פצצות אטומיות כנגד מספר מסויים של דיוויזיות רוסייות.

ייתכן שבשלב מאוחר יותר אפשר יהיה, וגם מן המועיל, לשוב ולהבדיל בין כלי השמדה המונית לסוגי נשק רגיל, כמו שהוצע בהודעת אטלי-טרומן-קינג בסתיו 1945. אף כי הודעה זו, המדברת על כל כלי השמדה המונית כאחד, היתה נבונה לאין-ערור מהח" לטת הוועדה לעניני האגנרגיה האטומית אשר הגבילה את הדיונים בפצצות אטומיות בלבד, אנו מניחים, והיא עיקר בהשקפתנו, כי הזמן טרם בשל לטיפול נסדר בכלי השמדה המונית, להוד משאר סוגי-חזיון. הטעם הראשי לכך הוא מצבן הגיאוגרפי של אמריקה מזה ורוסיה מזה, השונה תכלית שינוי, וההבדל הגדול בדרגת האינדוסטריאליזציה הקיים ביניהן. עקב ההב-

ההשמדה המונית שבידי אמריקה ובריטניה, כן יפתח וילך הסיכוי להשיג בהם תוצאות מועילות, ככל שתגדל הסכנה יגבירו בני אירופה המערבית — יהודים, מעמדות ומדינות כאחד — את מאמציהם להחליץ מחבלי המאבק בכל דרך שתימצא להם.

ד.

אם דיונו אינו מוטעה הרבה אין סכנת מלחמת-עולם שלישית, בשנים הקרובות, גדולה כמו שמקובל לחשוב, דעה זו יסודה בהנחה שרוסיה מעוניינת מאוד מאוד להמנע ממלחמה; ושאמריקה, מכמה טעמים, אינה עלולה לדהוק את השעה. מסתבר איפוא שהעולם ישקוט; על-כל-פנים — שנים מספר.

בינתיים ילך ויגדל מלאי הפצצות האטומיות בא-מריקה, ויום יבוא שגם ברוסיה יתחיל לגדול מלאי של פצצות. מדינאים אחר-איים בארצות-הברית יוכיחו לשקול בכובד-ראש ובזהירות את הבעיה העדינה של בחירת שעה-כשרה לחידוש השיחות בדבר הפיקוח על אגנרגיה אטומית, שהם עצמם גרמו להפסקתן זה עתה. סכנה גדולה כרוכה בהשחיה. אחרי שרוסיה תצבור מלאי של כמה אלפי פצצות אטומיות, יגבר חרבה כוחה הצבאי, שהוא גם בלאו הכי גדול מאוד בתוקף חילה הרב והיעיל, כבר ציינו כי פצצות אטוריות עלולות להועיל כנשק מסייע טקטי; אפילו מאה פצצות תועלנה הרבה אם תופעלנה מתוך תיאום עם פעולות יבשתיות גדולות; ואותו מספר פצצות, אם תוצאנה להפצצות אורדים נרחבים, לא יביא תוצאות חותכות. אם לא יוחל במו"מ קודם שהדברים יגיעו לידי כך, יהיו בידי רוסיה כל הקלפים הטובים.

הבה ונראה מה הם התנאים ההכרחיים להצלחת המשאומתן שיבוא. ברור כשמש שיישוב הבעיה בדרך כל-שהיא יחסר, בעיקרו של דבר, על משא-ומתן בין אמריקה ובין רוסיה, משאומתן זה יהיה רצוף, בהכרח, ויתורים ויתרונות שווי-ערך בכל השלבים. אם תוסיף אמריקה לדון באגנרגיה האטומית כבעיה מבודדת בפני עצמה, כפי שעשתה, כמדומה, בעבר, ברור שלא יהיה מקום למשאומתן, וממילא גם להסכם, עד שתגיע רוסיה, בשדה האגנרגיה האטומית, לדרגה שאינה נופלת הרבה מזו של ארצות-הברית. אולם אם יחדל בידודו של ענין האגנרגיה האטורית, כלומר אם יהיה הדיון בהפצצות אטומיות לא רק כאחד עם שאר כלי השמדה המונית, אלא גם כאחד עם כל-יזין רגילים ובהילות-יבשה, אז יקל למצוא דרך להסכם אשר יתקבל על דעתן של רוסיה וארצות-הברית גם יחד, ובזמן קרוב.

על בסיס מורחב זה תוכל רוסיה, בעלת חיל-היבשה הכביר, לעמוד על המקום עם אמריקה האוחזת ביד את

תפרוץ מלחמת עולם שלישית — עדיין יהיה העולם מורכב ממדינות בודדות ומקבוצות מדינות, בעלות מיבנים חברתיים שונים מאוד. את ענין הבעלות והניהול, שתכניות-ליליאנטל-זברוך בונות עליהן, יש לראות כנחלת הימים בהם שררה האמונה המוטעית בכוחו המכריע של כלי-זין אחד.

יתר-על-כן, ברור שהטלת עונשים על מפירי תווה פירוק-הזין תוסיף להיות נתונה, ככתוב במגילת אר"מ כיום, ותלויה באהדות הדעה של המעצמות הגדולות. דבריו המפורשים של מארשל, כי „הוואטו הכרחי בכל הנוגע למעשי תוקפנות, מעורר תקוות-מה בנידון זה.

קל להבין כי שיטת-פיקוח בינלאומי שתמלא דרישות אלה, קרוב לחדאי שתהיה מבוססת בראש וראי שונה על השגחה מספקת מאת חברי-מפקחים בינלאומי, השגחה שתחול על כל סוגי-נשק ראשיים, ובכללם הפצצות האטומיות, ולא דוקא על בעלות וניהול בינלאומיים.

ייתכן, שלאחר זמן תגיע האנושות לשלב כזה שהתכנית האמריקנית לפיקוח בינלאומי עלידי בעלות וניהול תהיה בגדר המעשי והאפשרי. תנאי מוקדם לכך הוא שתקום ממשלה עולמית בצורה זו או אחרת או שהיחסים בין העמים יהיו יחסי ידידות. ספק הוא אם בתנאים כאלה יהיה צורך בתכנית לכונון מוסד בינלאומי אשר לו תימסר זכות הבעלות על כל מפעלי כוח אטומי, וזאת אומרת — גם על מפעלי כוח אחרים, קביעת מקומם בכל הארצות וניהולם. יחידות הייצור בכל ארץ כבר גדולות הן כלי-כך, שקשה לנהלן כראוי. ייתכן, שהדרך היעילה ביותר לקיים את התיאום והפיקוח הדרושים היא הקמת מוסד בינלאומי מתאם ומערכת השגחה בינלאומית, כשהבעלות על המפעלים וניהולם נשארים בידי כל מדינה ומדינה, אף-על-פי שאין אנו יודעים מה דמות תהיה לממשלה עולמית בעתיד ואיך תיוולד, קל להינבא שתחלחל לא תהיה בכלי-זין אחד או מוצר אחד, דבר שהיה עיקר הדין וחשבון של הועדה לאנרגיה אטומית מטעם האומות המאוחדות.

דלים האלה שונה מאוד ערכם של כלי-זין שונים לכל אחת מהמדינות האלה. כאשר תקרב רוסיה אל דרגתה התעשייתית של אמריקה יוטבו סיכויי הסכם ביניהן בשאלת הכלים שאפשר לסגלם להשמדה המונית, ברגע זה מוטב, כמדומני, לעסוק בבעיית פירוק הזיו הכללי, אף כי פירושו של דבר הוא, שמספר מצומצם של פצצות אטומיות יוסיף להימצא בעולם, מלנסות להשמיד את כל הפצצות האטומיות — ולהשאיר את כל יתר כלי-הזין בלי פיקוח.

נראים הדברים שההבדלה הישונה בין השימוש בכלי-זין לשם פגיעה בצבא האויב ובין השימוש בו לשם פגיעה באוכלוסים לא-מוזנים חשובה ומועילה יותר מן ההבדלה בין כלים שאפשר לסגלם להשמדה המונית ובין סוגי-נשק אחרים. כי ברוב סוגי הנשק ובכללם, בלי ספק, בפצצות אטומיות, אבל לא בנשק בקטריולוגי, אפשר להשתמש ביעילות גם כנגד צבא וגם כנגד תושבים לא-מוזנים. כמובן, יש קשיים ידועים לכל בקיום ההבדלה האמורה הלכה למעשה; אך השימוש בחיל-אוויר במלחמה האחרונה, מראה שיש בה תועלת. חילות-האוויר של אמריקה ובריטניה, אין להם חשק לפי שעת לווותר על דרך-לחימה שהם הנהיגו, וגם מתגאים בזה לתמהוננו. אך המצב, אולי, ישתנה כשתושבי המדינות האלה יעמדו די הצורך על הסכנה הנשקפת להם ולארצותיהם מהשיטה הזאת.

ענין זה מביאנו לבעיה החשובה של צמצום נושאי-פצצות מרחיקי-טווח, מטוסים וראקיטות. האיל והסדרת כלים כאלה היא דבר קשה הרבה מהסתרת כלי-זין, פצצות, פצצות-אטומיות, באקטריות, הדעת נותנת שצמצומן והפיקוח עליהן יהיו ענין לא קשה. צמצום כללי של מספר המפציצים וכלי-התוף ארוכי-טווח יקל את משא ההזדיינות, ותשוב מזה — יקטין את הסתד מפני התקפות ממרחקים; כמובן, בתנאי שתוקם שיטה-השגחה מספקת.

לכשתחלגה המעצמות, כאחד הימים בשנים הקרובות, לדרך בפרטי שיטת ההשגחה, יש מקום להניח כי בעלות בינלאומית על כוחות מזוינים וכלי-זין וכלי-תעופה לא עוד תראה כמועילה בעיניהן. כי בעוד שנים מעטות — ואנו מניחים שבשנים האלה לא